

24 december 2025

21.30 uur 'Wij van Zuid' / de Regenboog

Het Licht schijnt in de duisternis

Anne Frank schreef in haar dagboek:

'Kijk hoe slechts één kaars de duisternis zowel kan trotseren als definiëren.'

Ze zal dat niet alleen letterlijk bedoeld hebben. Meer dan twee jaar lang zit deze jonge vrouw – een meisje nog – ondergedoken in het Achterhuis. Van haar dertiende tot haar arrestatie op haar vijftiende. Ze kent de duisternis van het onderduiken: de beperkingen, de verveling, het leven dat stilstaat. Toch schrijft ze, hoe jong ze ook is, deze diepe wijsheid op: 'Kijk hoe slechts één kaars de duisternis zowel kan trotseren als definiëren.' Het is ook onze ervaring: hoe in een aardedonkere ruimte één klein kaarsvlammetje de duisternis kan verdrijven.

Een jongen van 28 loopt rond met plannen om een einde aan zijn leven te maken. Zijn relatie is stuk. Om de pijn te verdoven gamet hij nachtenlang. Hij komt niet fris op zijn werk en wordt ontslagen. Het leven voelt zinloos. Het meisje bij de kassa kijkt hem indringend aan – alsof zij iets vermoedt van zijn duisternis – en wenst hem een fijne dag. Hij besluit hulp te zoeken.

Hoe een glimlach van een onbekende je donkere gedachten voor een moment kan doen verdwijnen. Er is maar weinig licht nodig. Want duisternis is niet het tegenovergestelde van licht; het is simpelweg de afwezigheid ervan.

En tegelijk: licht definieert het duister. Als ik in een donkere kamer een kaars aansteek, weet ik door dat kaarslicht dat er duisternis was. Niet andersom. De duisternis is afhankelijk van het licht, niet het licht van de duisternis. Dat is hoopgevend. Een kind dat in een gewelddadig gezin opgroeit, denkt dat dat normaal is. Ze weet niet beter. Totdat ze ontdekt, bij anderen thuis, dat het ook anders kan. Dat liefde bestaat. Pas als je het licht gezien hebt, weet je dat duister duister is.

Er is veel donker. De stoel die leeg blijft aan tafel. De somberheid van het nieuws dat via je telefoon je stemming bepaalt. De grote bekken van mannen met blauwe pakken en rode stropdassen. De stem in je hoofd die fluistert: 'Het komt niet meer goed.' Het evangelie is daar niet naïef over.

Er staat niet: 'het licht schijnt.' Er staat: 'het licht schijnt in de duisternis.' Jezus is geboren in deze wereld, niet in hoe die zou moeten zijn. En er staat ook niet: 'het licht scheen in de duisternis', maar: 'het licht schijnt in de duisternis' – vandaag. Jezus wordt geboren in onze tegenwoordige tijd. Dat is hoop. God laat zijn kind in deze wereld geboren worden. Hij houdt zich niet afzijdig. Hij kijkt niet weg. Hij deelt dit duistere bestaan. Zo schijnt het licht in de duisternis. Hij eist de nacht op.

Er zijn veel schilderijen van het geboortetafereel, zoals deze van Rembrandt. Uiteraard met Jozef, Maria en het kind, de os en de ezel en de herders. Vaak hebben die een lantaarn bij zich. Maar dat licht valt in het niet bij het licht dat afstraalt van het kind. Je ziet een lichtgevend kind. De gloed verlicht de omstanders. Het licht schijnt in de duisternis.

De duisternis van deze wereld overdekt voor je gevoel bijna alles. Maar er is maar een klein vlammetje nodig om het donker te verjagen. Iedere woensdagochtend komt een voorleesopa langs in het Beatrix Kinderziekenhuis. Hij leest voor aan de kinderen die zijn opgenomen, gewoon aan bed, op de IC. De kinderen zien naar hem uit. Met zijn verhalen brengt hij rust,

afleiding en vertrouwen, in een omgeving die soms spannend en angstig is. Een geniaal idee. Een klein gebaar van grote waarde. Er is maar een klein vlammetje nodig.

Gisteren vroeg ik aan mijn fysiotherapeut – ik ga met kerstnacht een preek houden over 'het licht schijnt in de duisternis' – wat volgens jou duisternis is en wat licht. Hij deed zijn ogen dicht om na te denken. 'Licht,' zei hij, 'is voor mij vooral hoop, en duisternis is angst.' Mooi, hè? Ik kon het niet laten een vervolgvraag te stellen: 'Maar hoe brengt de geboorte van Jezus ons dan hoop?' Hij zei: 'Een geboorte van een kind betekent altijd hoop. Het is nieuw leven, het brengt vreugde, het brengt mensen samen.'

We merken dat ook bij de geboorte van Guus, onze kleinzoon, bijna vier weken oud. Buren die onze kinderen amper kennen, stoppen een kaartje in de bus. Dat geldt voor ieder kind.

Maar wat maakt dit kind anders? Welk verschil kan deze baby in de kribbe maken, waarvan wij geloven dat Hij het Licht voor de wereld is?

Hier wordt het spannend. Want licht is niet alleen troostend; het is ook ontmaskerend. Het laat zien wat er mis is. En daar zitten we niet altijd op te wachten. Dat kind in die voerbak confronteert mij met mijn duisternis. Het definieert haar. 'Het licht kwam in de wereld, maar de mensen hadden de duisternis liever,' schrijft Johannes ergens. We lossen het liever zelf op. We willen zelf licht opwekken. Je wilt krachtig en sterk zijn en je niet overgeven in kwetsbaarheid. Of die gedachte: niemand neemt het voor mij op, dan moet ik het zelf doen. Die stem in je hoofd: eigenlijk deug ik niet. We denken dat kwaad alleen is uit te bannen met een harde hand. Maar Martin Luther King zei al:

"Duisternis kan geen duisternis verdrijven, dat kan alleen het licht. Haat kan geen haat verdrijven, dat kan alleen de liefde."

Misschien is onze grootste duisternis wel dat we dat niet zien. Dat we verblind zijn geraakt door ons idee van maakbaarheid. En dan ligt daar dat kind. Licht is geen abstract idee, maar een persoon. Een baby, niet met een grote mond, maar met ogen die je aankijken. In hem kijkt God zelf je aan, met zijn milde en vriendelijke ogen.

Dit licht definieert mijn duisternis en laat haar niet het laatste woord hebben. Dit kind is een belofte. Hij zal uitgroeien tot de zon die met zijn gloed de wereld zal genezen. Kijk dus nog één keer goed naar dat kind. Kijk hoe slechts één kind de duisternis zowel kan trotseren als definiëren.

Er is veel duister, maar dat is geen lot. We hebben te kiezen. Wat wil je? Jezus zegt: 'Ik ben het licht voor de wereld. Als jij Mij volgt, leef je niet meer in het donker.'

Amen.